

Amina Bouslah, Lesley Dierckx, Elise Poels, Riley Van Hyfte,
Bart Van Bouchaute, Reyhan Görgöz en Peter Cristiaensen

GEEN SORRY, GEEN VERONT- SCHULDIGING, NIETS

© Nurgül Kelebek via Pexels

Het verhaal van Zohra* startte bij een lange zoektocht naar een studentenjob. Zoals vele tieners wou ze graag onafhankelijk zijn en haar eigen geld verdienen. Maar als je een hoofddoek draagt, is dat niet gemakkelijk. Toen ze hoorde dat een supermarkt in haar buurt een nieuw filiaal zou openen, was het een droom om daar te werken. Bij hen is een hoofddoek wel toegestaan, dat had ze gelezen in het officiële arbeidsreglement. Het sollicitatieproces ging supervlot en ze kreeg een contract via een interimkantoor.

Op een maandag mocht ze starten. Ze was enthousiast, maar ook ontzettend zenuwachtig. Ze werd heel positief verwelkomd en kreeg werkkledij en een kluisje. Tot de baas haar plots vroeg haar hoofddoek af te doen. Haar wereld stond even stil. Ze besepte eerst niet goed wat hij zei. Ze vroeg of hij het kon herhalen, maar ze had hem wel degelijk goed begrepen. Alles gebeurde in aanwezigheid van andere werknemers. Ze vroeg haar baas of ze even haar moeder kon bellen. Ze voelde zich zo alleen en hield haar tranen in. Toen ze terugkeerde en hem vertelde dat ze niet meer zou kunnen werken, was knikken het enige dat hij deed. Geen sorry, geen verontschuldiging, niets.

Om haar verdriet te uiten en om vriendinnen die ook hadden gesolliciteerd te waarschuwen, besloot ze haar verhaal te delen op Instagram. Ze wou niet dat zij hetzelfde zouden meemaken als haar. Maar voor ze het besepte, ging haar verhaal viraal. Haar Instagramaccount is privé, maar haar verhaal werd al snel gedeeld op Facebookgroepen en op Twitter. Twee dagen later werd ze geïnterviewd door de lokale televisie en stond ze in Het Nieuwsblad. Ze kreeg veel steun van familie, vrienden en onbekenden. Maar op sociale media verschenen ook negatieve reacties. Dat ze overdrijft, of dat ze zich moet aanpassen aan de regels. De lokale televisie moest op haar website heel wat racistische reacties verwijderen. Maanden later had ze nog steeds niets gehoord van de lokale uitbaters van de supermarkt. Geen verontschuldiging, helemaal niets.

* Zohra is een fictieve naam, maar het verhaal is gebaseerd op reële gebeurtenissen.

Verhalen zoals dit zijn er veel. Jongeren botsen op situaties die ze als onrechtvaardig beschouwen. Vaak weten ze niet hoe te reageren. Zaken passeren zonder dat er een haan naar kraait. Hoeveel meisjes met een hoofddoek stonden al in de schoenen van Zohra?

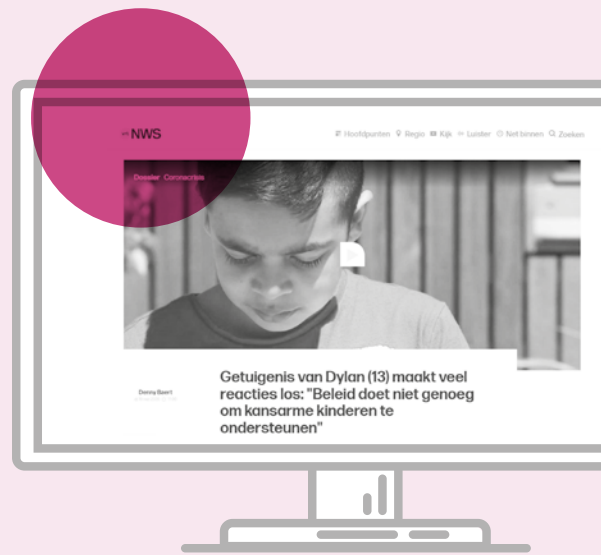
Maar af en toe leidt boosheid tot een reactie.
Tot actie.

Soms **onbewust**, zoals Zohra die helemaal niet de intentie had in een mediastorm te belanden. Aan Het Nieuwsblad bevestigde de woordvoester van de supermarktketen dat de visie van de lokale filiaalhouder niet strookte met die van de groep en dat ze zouden ingrijpen. Ook met Zohra nam ze contact op, maar die besloot niet op het aanbod in te gaan om toch nog te beginnen werken.

Soms is de reactie **bewust**. Omdat het jongeren te veel wordt en ze hun boosheid uitschreeuwen. Al dan niet met de hulp van vrienden, soms van jeugdwerkers.

Wanneer ze door het uiten van hun grieven de maatschappij beroeren, noemen we dat voorbeelden van **'politisering'**.

KINDERRECHTEN MOGEN NOOIT MEER IN LOCKDOWN GAAN

13 maart 2020. Corona overvalt de wereld, ook België gaat in lockdown. Al snel wordt duidelijk dat de crisis kinderen en jongeren in armoede harder treft. Net als iedereen moeten ze in hun kot blijven. Maar ze hebben thuis nauwelijks ruimte, wat voor heel wat stress zorgt. Spanningen lopen hoog op. Zonder tuin om stoom af te blazen trekken ze toch naar parkjes in de buurt, waardoor hun ouders boetes riskeren. Vaak hebben ze geen of oude laptops waardoor ze noodgedwongen afhaken en achterstand oplopen op school.

Uit De Marge vzw, steunpunt van het jeugdwerk, onderzoekt meteen de impact van de maatregelen op kinderen en jongeren in kwetsbare situaties. Diepte-interviews maken de negatieve effecten duidelijk en leiden tot een eerste krachtig opiniestuk. Een grootschalig onderzoek samen met meer dan 65 lidorganisaties volgt. Het

rapport brengt de situatie in kaart en maakt zichtbaar wat lang onder de radar bleef. Jonge mensen komen zelf in beeld en aan het woord om de alarmklok te luiden.

Awel, hulplijn voor kinderen en jongeren, krijgt dubbel zoveel oproepen rond mentaal welzijn en drie keer zoveel rond intrafamiliaal geweld. Een onderzoeker duikt in de gespreksverslagen en legt de pijnpunten bloot. Wekelijks vertrekt een rapport naar de minister van Jeugd en samen met organisaties en influencers wordt een campagnespot gemaakt.

De Ambrassade, het Vlaamse expertisecentrum voor alles wat met jeugdwerk te maken heeft, zet een 'Taskforce kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties' op en gaat aan de slag met de schrijvende getuigenissen die binnenkomen. Aan de overheid vragen ze dat het

jeugdwelzijnswerk erkend wordt als essentieel beroep, zodat straathoekwerk weer mogelijk is.

Op basis van de input van de Ambrassade schrijft **de Vlaamse Jeugdraad** adviezen en opiniestukken om de problematiek in het maatschappelijke debat en op het bord van de ministers en de regering te krijgen.

Ook de Vlaamse **kinderrechtencommissaris** klopt op dezelfde nagel. Naast de individuele meldingen zet het commissariaat een grote bevraging op bij tienduizenden kinderen en jongeren. De kwetsbaarheid van jonge mensen in coronatijden komt pijnlijk duidelijk naar boven.

28 mei 2020. De Commissie Jeugd van het Vlaams Parlement ontvangt vertegenwoordigers van al deze organisaties en een aantal jongeren. Zij getuigen over de impact van de crisis op het leven van kinderen en jongeren en leggen hun verwachtingen voor een exitstrategie op tafel.

Maar het is Dylan die al enkele dagen met alle aandacht gaat lopen. In het jeugdjournaal Karrewiet op Ketnet getuigde Dylan uit Leuven (13 jaar):

“Ik woon samen met twee broers en een zus en mijn ouders. Mijn papa werkt, maar was even werkloos. Daarmee moeten wij dus voor zes, en nog honden en katten, eten kopen. En dan blijft er niet veel over om samen iets te doen, of nog een laptop te kopen. Ik had geen laptop thuis en onze computer is helemaal vertraagd, omdat hij ook al ouder is. Zo ben ik dus op achterstand gekomen, waardoor ik niet zo goed kan volgen. Als ik één ding mag wensen, dan is het iets meer geld. Ons eten is bijna op, met dat extra geld zouden we eten kunnen kopen.

Alle media pikten het verhaal van Dylan op en dat zorgde voor een stroom aan reacties. “Mijn hart brak bij die woorden”, “2020 onwaardig”, “confronterend”: plots beroert armoede ook (even)

de sociale media. Armoede-expert Ive Marx tweet “dat hij zoiets als beleidsverantwoordelijke niet zou kunnen aanhoren. De kanalen voor inkomensondersteuning zijn er. Gebruik ze. Dit is Vlaanderen onwaardig.”

De getuigenis van Dylan kwam er via **'t Lampeke**, een buurtwerking in Leuven die al een halve eeuw met gezinnen in armoede werkt. Door corona en de immense noden zagen zij zich plots genoodzaakt hun hele werking overhoop te gooien en voedselpakketten uit te delen. Voor kinderen zoals Dylan verzamelden zij laptops om schoolachterstand in te halen. In het televisieprogramma De Afspraak blikte Karen Nelissen, coördinator van 't Lampeke, terug op die mediastorm: “Het was een bom. Maar ik vond het vooral straf dat mensen Dylan en corona nodig hadden om te beseffen dat er armoede is. Want die is er al veel langer dan corona en die zal er ook nog lang zijn.” Zij voegde er nog aan toe: “Ik vond het ook heel frappant dat een aantal politici specifiek aan Dylan een laptop wilden geven, terwijl ik dacht, in uw gemeente zal er ook wel armoede zijn ...”

“Kinderrechten mogen nooit meer in lockdown gaan”, dat was zowat de conclusie van het hele jeugdwerkveld, inclusief de minister van Jeugd. Die conclusie was maar mogelijk dankzij het ‘politiserende werk’ van alle vermelde organisaties. Aanhoudend hebben zij in het publieke debat aandacht gevraagd voor de situatie van kinderen en jongeren, een groep die in de eerste golf bij het ontwerp van coronamaatregelen vaak over het hoofd werd gezien. De school bleek meer dan een plek waar gestudeerd wordt. Het jeugdwerk meer dan een plek waar gespeeld wordt. En kinderen en jongeren uit gezinnen in armoede werden vaak dubbel getroffen. Organisaties namen de rol van spreekbuis op, maar er waren meer Dylans die op sociale media hun problemen zichtbaar maakten.

▶ GETUIGENIS DYLAN
(KARREWIET, 18 MEI 2020)

POLITISERING

Spontaan zou je ‘politisering’ in verband kunnen brengen met ‘de politiek’. Is politisering dan jonge mensen dichterbij de politiek brengen of hun noden en eisen aan politici signaleren?

Helemaal niet!

Politiek zien wij zeker niet als een afgesloten domein waarbinnen enkel beroepspolitici bezig zijn. Politiek is overal waar mensen samen nadenken, discussiëren, het wel of niet met elkaar eens zijn en voorstellen doen over de manier waarop we met elkaar willen samenleven. Alles en iedereen kan dus op elk moment deel uitmaken van politieke processen.

Bijgevolg kan iedereen ‘aan politiek doen’!

WAT VERSTAAN WIJ DAN WEL ONDER POLITISERING?

Politisering zijn alle initiatieven die mensen nemen om bepaalde kwesties ‘publiek te maken’. Alle acties die zij ondernemen om vormen van onrecht waar ze tegenaan botsen onder de aandacht te brengen en in het publieke debat te gooien.

Zohra kwam in een mediastorm terecht toen ze op haar eigen Instagramaccount aanklaagde hoe de uitbater van de lokale supermarkt zijn eigen reglement aan zijn laars lapt. Ook al was het initieel niet haar bedoeling, ze politiseerde de kwestie van het dragen van een hoofddoek op de werkvloer en de gevolgen voor meisjes zoals zij, die onafhankelijk willen zijn.

Dylan en buurthuis ’t Lampeke slaagden er in om met een pakkende getuigenis op Karrewiet Vlaanderen enkele dagen stil te laten staan bij de gevolgen van het coronabeleid op gezinnen in een kwetsbare situatie. Het hielp andere organisaties om de kwestie nog meer op de tafel van beleidmakers te krijgen en te pleiten voor meer aandacht voor kinderen en jongeren in de pandemie.

Politisering is dus geen nieuw woord voor beleidsgericht werken. Wanneer je als jeugdwerker in een concreet dossier gaat lobbyen of zorgt voor het toekennen van rechten, is dat natuurlijk heel waardevol. Maar dat noemen we daarom nog niet ‘politiserend’. Die tussenkomsten werken immers onder de radar, achter de schermen. Ze missen het publieke karakter dat wezenlijk is voor politisering.

Wie politiseert, zoekt net **dat publieke debat** op. Al gebeurt dat niet altijd even bewust en strategisch doordacht, zoals het voorbeeld van Zohra aantoonde. En het hoeft ook niet altijd een betoging te zijn, zoals je misschien spontaan zou denken. Integendeel, politiseren kan vele vormen aannemen.

DE BESTAANDE ORDE

Wanneer iemand een bepaalde kwestie publiek maakt, betekent dat meestal dat bestaande regels of beelden in vraag worden gesteld. De onderliggende machtsverhoudingen worden verstoord. Scherper gesteld: politiserende acties bevragen onvermijdelijk 'de bestaande orde'. Vaak verstoren ze die ook.

'De bestaande orde' is een begrip dat we lenen van de Franse filosoof Jacques Rancière. Daarmee verwijst hij naar de aanwezige verdeling van posities in de samenleving, de heersende beeldvorming over groepen of de gangbare manieren om kwesties aan te pakken. Meestal staan we daar niet bij stil en vindt een meerderheid binnen de maatschappij die bestaande orde heel normaal.

Tegelijk moeten we beseffen dat elke bestaande orde – ook als het de bedoeling is om eerlijk en rechtvaardig te zijn – onvermijdelijk vormen van ongelijkheid, uitsluiting en onrecht inhoudt. Politisering verwijst dan naar die momenten waarop de bestaande orde in vraag wordt gesteld.

Zohra getuigde over de willekeur van de lokale uitbater, waarna die zelf teruggefloten werd.

Dylan en co legden hun vinger op een pijnlijke wonde: dat in het crisisbeheer bij de eerste coronagolf de gevolgen van corona én van de maatregelen op jonge mensen over het hoofd werden gezien. Het jeugdwerk, organisaties die strijden tegen armoede en vooral jongeren zelf werden en worden veel te weinig gehoord.

Wie politiseert, zoekt het publieke debat op en verstoort de bestaande machtsverhoudingen.

IEDEREEN KAN POLITISEREN

Politiseren kan op **heel verschillende manieren, momenten en plaatsen**. Mensen kunnen het publieke debat aangaan met beleidsmakers, maar evengoed met een schooldirectie, een welzijnsvoorziening of een projectontwikkelaar.

Politisering kan ook heel verschillende soorten acties en activiteiten inhouden. Sommigen kiezen om te werken aan bewustwording, anderen voeren actie rond concrete eisen of gaan in tegen de negatieve beeldvorming over een groep of een wijk. Nog anderen zetten zelf nieuwe praktijken op die op kleine schaal aantonen dat een bepaalde verandering echt mogelijk is.

Getuige daarvan de vele voorbeelden in dit praktijkboek.

Een logisch gevolg van deze brede definitie is dat iedereen kan politiseren.

Ook kinderen en jongeren!

Iedereen heeft het recht een kwestie in het maatschappelijke debat te brengen. Dit uitgangspunt is gebaseerd op de visie op democratie die we ook vonden bij de Franse filosoof Jacques Rancière. Meestal denken we bij 'democratie' aan een systeem met verkiezingen, vertegenwoor-

digers, scheiding der machten en zo. Maar hier zien we **democratie als een uitgangspunt**. Dat uitgangspunt zegt dat iedereen even veel recht heeft om mee te spreken over hoe we ons samenleven vorm geven. Dat is best een uitdagende gedachte.

Op sterke momenten van politisering worden kwesties zichtbaar gemaakt, stappen mensen uit de schaduw. Stemmen die nog niet gehoord zijn, worden hoorbaar. Ook zij hebben evenveel recht om op gelijke voet deel te nemen aan het gesprek over onze samenleving.

Voor kinderen en jongeren is dit ongetwijfeld heel herkenbaar. Al te vaak wordt er geschermd met hun jonge leeftijd. Zij kunnen niet bekwaam zijn en worden niet op dezelfde voet, als gelijke medeburgers, behandeld. Ze zouden nog te naïef zijn, moeten nog veel leren, ook wat democratie is.

Maar 'democratie' als principe staat daar haaks op. Democratie vertrekt van de veronderstelling dat iedereen, zonder beperking, als gelijke, iets kan zeggen over ons samenleven. Het is dus niet omdat ze 'maar' kinderen of jongeren zijn, dat ze niets te zeggen hebben. Praktijken van politisering zorgen ervoor dat de bestaande orde die hen wegduwt of het zwijgen oplegt, wordt opengebroken.

EEN LEVENDIGE DEMOCRATIE

Een levendige democratie heeft nood aan mensen die de bestaande situatie in vraag stellen en wijzen op tekorten. Daarom moeten democratische overheden en instellingen die praktijken niet verhinderen of afremmen, maar net **omarmen en actief stimuleren**. En dat kan dus best verstorend werken naar de bestaande voorzieningen, de bestaande procedures of de bestaande verhoudingen.

Politisering door jonge mensen kan 'het kot op stelten zetten'. Maar in een vitale democratie moet dat kunnen.

Het is zelfs noodzakelijk.

Een democratie die niet toelaat dat haar jonge mensen situaties aanklagen en verandering eisen, is de naam democratie niet waardig. Ongenoegen zal er altijd zijn, en snelle resultaten zelden. Een democratische samenleving is per definitie onaf en onvolmaakt, maar ze moet zich constant openstellen voor mensen die ons herinneren aan de ultieme belofte van democratie: dat we allemaal gelijke en vrije burgers zijn.

Politisering door jonge mensen kan 'het kot op stelten zetten'. Maar in een vitale democratie moet dat kunnen.